

Asia: VN/2588/2024

Lausuntopyyntö: Arviomuistio kansallisen julkisten hankintojen tietovarannon perustamisesta ja ostolaskutietojen julkaisemisesta

Yleistä

Ovatko arviomuistion nykytilan kuvausta koskevat osiot oikeansuuntaisia ja riittävän kattavia? Olisiko nykytilan kuvausta syytä täydentää joillain näkökulmilla tai tarpeellisilla tiedoilla?

Nykytilan kuvaus on esitetty oikeansuuntaisesti. Syke ymmärtää esitetyn hankintatietovarannon hyödyt, etenkin hankintojen läpinäkyvyyden lisäämiseen liittyvät hyödyt, mutta ei silti ole vakuuttunut, että saavutetut hyödyt ovat riittäviä suhteessa tietovarannon rakentamisesta aiheutuviin suoriin kustannuksiin ja etenkin suhteessa sen toteuttamisesta hankintayksiköille aiheutuvaan lisääntyneeseen hallinnolliseen työhön. Lisäksi tulisi huolellisesti yritysten kanssa arvioida sitä, että eihän esimerkiksi tarjoustietojen siirtyminen tietovarantoon aiheuttaisi sitä, että yritykset olisivat vielä aikaisempaa haluttomampia tarjoamaan julkisissa hankinnoissa, koska pelkäävät liikesalaisuustietojensa vahingossa paljastuvan.

Hankintatietovarantoa ei tule perustaa ilman, että sen aiheuttama hallinnollinen lisätyö ja kustannukset arvioidaan nykyistä kattavammin ja myös resurssoidaan hankintayksiköille tai ainakin kattavalla ohjeistuksella ja neuvonnalla. Vaihtoehtoisesti tulisi odottaa tietovarannon perustamisessa siihen saakka, kunnes tietojärjestelmät ja rajapinnat ovat kehittyneet tai hankkeen resursseilla rakennettu siten, että tiedot voidaan kerätä tekoälyn ja rajapintojen kautta automaattisesti aiheuttamatta manuaalista työtä hankintayksiköille.

Hankintoihin liittyen toteutetaan tai suunnitellaan tällä hetkellä useita osin rinnakkaisia tai jopa päällekkäisiä uudistuksia julkishallinnon toimesta. On tärkeää koordinoida kaikki suunnitellut toimenpiteet keskenään, jotta päällekkäistä työtä ja turhia kustannuksia vältetään.

Ovatko arviomuistioissa esitetyt toimenpiteet vaikutuksineen oikeansuuntaisia? Olisiko toimenpiteitä syytä täydentää joillakin näkökulmilla jatkovalmistelussa?

Toimenpiteet ovat osittain oikeansuuntaisia, mutta niiden toteuttamiseen ei tule ryhtyä ennen kuin on arvioitu, että niistä saatavat hyödyt ovat riittävät ja ennen kuin on varmistettu, että niihin liittyvä

hallinnollinen taakka ei siirry hankintayksiköille ilman lisäresursointia tai että niistä ei aiheudu vaaraa salassa pidettävien tietojen tai henkilötietojen säädöstenvastaiselle käsittelylle.

Jatkovalmistelussa tulisi selvittää, että mitä uudistusten läpivieminen tarkoittaisi käytännössä eri toimijoiden osalta (hankintayksiköt, tarjoajat, järjestelmät, vastuuviranomaiset ym.) ja pystyisikö ehdotettuja toimenpiteitä toteuttamaan kevyemmin kuin ehdotuksessa on esitetty.

Esimerkiksi tarjouspyynnöt ovat hankintalain soveltamisalaan kuuluvilta osin Hilmassa jo nyt, joten niiden automaattinen kerääminen tietovarantoon suoraan Hilmasta tulisi olla hyvinkin mahdollista ilman hankintayksiköiden manuaalisia erityistoimia.

Tarjousten toimittaminen hankintatietovarantoon edellyttäisi kussakin tarjouksessa salassa pidettävän tiedon poistamista tarjouksista. Koska tarjouksia tulee välillä hyvinkin paljon/yksittäinen tarjouskilpailu, muodostuu tästä hyvinkin työläs tehtävä hankintayksiköille, koska hankintayksiköt joutuvat arvioimaan salassapidon itsenäisesti ja tarjoajan näkemys salassapidosta ei ole yksin riittävää. Tarjoukset sisältävät usein henkilötietoja, esimerkiksi ehdotettujen asiantuntijoiden CV-tietoja, nimiä, osoitetietoja. Asian arvioimista tietosuojalainsäädännön kannalta olisi hyvä jatkaa.

Hankintayksikkötunnuksen käyttöönotto: Turhan byrokratian välttämiseksi hankintayksikkötunnuksen tulisi olla lähtökohtaisesti y-tunnus, ja vain silloin, jos saman y-tunnuksen alla toimii useampia hankintayksiköjä tai jos on muu perusteltu syy, annettaisiin erillinen hankintayksikkötunnus.

Kilpailutustunnus kaikkiin hankinta-asiakirjoihin, jälki-ilmoitusvelvoitteen laajentamiseen liittyvät esitykset: merkittävä lisätyö hankintayksiköille, jonka hyödyt ja käytännön toteuttaminen mietityttävät.

Hankintatietovarannon soveltamisala ja säädösympäristö

Onko hankintatietovarannon perustamisen ja ylläpidon edellyttämät sääntelytarpeet tunnistettu kattavasti?

-

Onko sellaisia hankintayksiköitä tai hankintoja, jotka erityisesti tulisi rajata tulevan hankintatietovarantoa koskevan sääntelyn ulkopuolelle tai toisaalta sisällyttää siihen?

Salassa pidettävät hankinnat ja puolustus- ja turvallisuushankinnat tulisi rajata pois.

Sisältävätkö hankintayksiköiden ostolaskutiedot henkilötietoja siinä määrin, että niiden käsittely saattaisi aiheuttaa EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitetun korkean riskin? Jos kyllä, yksilöi, millaisia henkilötietoja tai erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja hankintadata voi sisältää.

-

Mille organisaatioille tulisi säätää oikeus saada omien tehtäviensä kannalta välttämättömät tiedot hankintatietovarannosta salassapitosäännösten estämättä?

-

Hankintatietovarannon tietosisällöt

Puuttuuko hankintatietovarantoon kerättävien tietojen listauksesta joitakin olennaisia tietosisältöjä?

-

Puuttuuko toimenpiteistä jokin tietosisältöjä ja niiden hyödynnettävyyttä parantava toimenpide?

-

Seurataanko hankintayksikösi hankintasopimusten käyttöä sopimuskauden aikana sopimusjärjestelmän avulla tai muutoin? Onko sopimustietojen keräämiselle esitettävä alustava siirtymäaika riittävä?

Kattavaa sopimustietojärjestelmää ei ole, jonka takia esitetty siirtymäaika on liian lyhyt.

Näettekö estettä kerätä rakenteisena datana tarjousten vertailuperusteita ja vertailuhintoja/laatupisteitä koskevia tietoja?

julkisuuslain mukaan tieto tarjousten vertailussa käytetystä kokonaishinnasta on aina annettava. Tämä tarkoittaa sitä, että yksittäinen vertailuhinnan osio, esim. tuntihinta voi kuitenkin olla liikesalaisuus.

Korpela Sini
Suomen ympäristökeskus